

Prawo obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich

Unia przyjęła dyrektywę w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, która łączy fragmentaryczne środki zawarte w złożonej podstawie prawnej dotychczas regulującej tę kwestię. Opracowano nowe środki, między innymi po to, by zachęcić obywateli Unii do korzystania z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terenie państw członkowskich, zredukować formalności administracyjne do formy podstawowej, stworzyć lepszą definicję statusu członka rodziny, ograniczyć zakres odmowy prawa wjazdu lub utraty prawa pobytu oraz wprowadzić nowe prawo pobytu stałego.

Dyrektywa PE i Rady **2004/38/WE** z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG oraz 93/96/EWG.

STRESZCZENIE

Dyrektywa łączy w jeden instrument wszystkie przepisy dotyczące prawa wjazdu i pobytu obywateli Unii, obejmujące dwa rozporządzenia i dziewięć dyrektyw. Celem tego uproszczenia jest ułatwienie nie tylko ogółowi społeczeństwa, ale także władzom publicznym korzystania ze swoich praw. **Dyrektywa ustanawia także ograniczenie do absolutnego minimum formalności, jakie obywatele Unii i członkowie ich rodzin muszą dopełnić, by skorzystać z prawa pobytu.**

Przepisy ogólne

Dyrektywa ta powstała, by regulować:

- warunki regulujące korzystanie z prawa swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich przez obywateli Unii * i członków ich rodziny *,
- prawo stałego pobytu,
- ograniczenia w powyższych prawach uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego.

Prawo pobytu przez okres nieprzekraczający trzech miesięcy

Wszyscy obywatele UE posiadają prawo wjazdu na terytorium innego państwa członkowskiego z racji posiadania ważnego dowodu tożsamości lub paszportu. Przy

¹ Za: http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/living_and_working_in_the_internal_market/133152_pl.htm

wjeździe do bądź wyjeździe z innego państwa członkowskiego w żadnym wypadku nie może być wymagana wiza. W przypadku obywateli nieposiadających dokumentów podróży, przyjmujące państwo członkowskie, przed odesłaniem ich z powrotem, zapewnia takim osobom wszelkie racjonalne możliwości uzyskania niezbędnych dokumentów.

Członkowie rodziny nieposiadający obywatelstwa danego państwa członkowskiego mają takie samo prawa jak obywatel, któremu towarzyszą. Mogą oni podlegać wymogowi wiz krótkoterminowych zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr **539/2001**. Karta pobykowa będzie uznawana za odpowiednik wiz krótkoterminowych.

W przypadku pobytów krótszych niż trzymiesięczne, jedynym wymogiem wobec obywateli Unii jest posiadanie ważnego dowodu tożsamości lub paszportu. Przyjmujące państwo członkowskie może wymagać od zainteresowanych osób zgłoszenia swojej obecności na jego terytorium w racjonalnym i niedyskryminującym terminie.

Prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące

Prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące podlega określonym warunkom. Osoby zainteresowane muszą:

- być **pracownikami** najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek,
- lub posiadać **wystarczające środki** oraz być objęci **pełnym ubezpieczeniem** zdrowotnym, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu. Państwa członkowskie nie mogą ustanowić określonej kwoty, którą uznają za „wystarczające środki”, lecz muszą uwzględnić osobistą sytuację danej osoby,
- lub odbywać kształcenie zawodowe jako **student** i posiadać wystarczające środki oraz być objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu,
- lub być **członkiem rodziny obywatela Unii**, który spełnia jeden z powyższych warunków.

Pozwolenia na pobyt zostały zniesione dla obywateli Unii. Jednakże państwa członkowskie mogą wymagać od nich zarejestrowania się u właściwych władz w terminie nie krótszym niż trzy miesiące od dnia przyjazdu. Zaświadczenie o rejestracji jest wydawane niezwłocznie po okazaniu:

- ważnego dowodu tożsamości lub paszportu,
- udokumentowanego dowodu, że warunki zostały spełnione (zob. art. 9 dyrektywy dotyczący dowodu wymaganego w przypadku poszczególnych kategorii obywateli). Obywatele Unii odbywający kształcenie muszą wykazać, za pomocą poświadczenia lub innych środków, że posiadają wystarczające środki dla siebie i dla członków rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego. To wystarczy, by dowieść, że spełniony został warunek dotyczący środków.

Członkowie rodziny obywateli Unii niebędący obywatelami państwa członkowskiego muszą ubiegać się o kartę pobytową członka rodziny obywatela Unii. Karta pobytowa jest ważna przez pięć lat od dnia wydania.

W określonych warunkach, śmierć obywatela Unii, jego wyjazd z przyjmującego państwa członkowskiego, rozwód, unieważnienie małżeństwa lub ustanie zarejestrowanego związku partnerskiego nie naruszają prawa członków jego/jej rodziny, którzy nie są obywatelami Unii, do dalszego przebywania na terenie danego państwa członkowskiego.

Prawo stałego pobytu

Obywatele Unii, którzy legalnie zamieszkują w przyjmującym państwie członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat, mają prawo stałego pobytu w tym państwie, o ile nie zastosowano wobec nich środka wydalenia. Prawo do stałego pobytu nie podlega już żadnym warunkom. Ta sama zasada dotyczy członków rodziny, którzy nie są obywatelami państwa członkowskiego i którzy zamieszkiwali wraz z obywatelem Unii przez okres pięciu lat. Po nabyciu prawa stałego pobytu można je utracić jedynie w wyniku nieobecności w przyjmującym państwie członkowskim przez okres przekraczający dwa kolejne lata.

Obywatele Unii, którzy się o nie ubiegają, otrzymują dokument poświadczający prawo do stałego pobytu. Państwa członkowskie wydają kartę stałego pobytu członkom rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich i są uprawnieni do stałego pobytu, w ciągu sześciu miesięcy od złożenia wniosku. Karta stałego pobytu jest ważna na czas nieokreślony i automatycznie odnawiana co dziesięć lat. Ciągłość pobytu może zostać poświadczona wszelkimi rodzajami dowodów stosowanymi w przyjmującym państwie członkowskim.

Przepisy wspólne dla prawa pobytu i prawa stałego pobytu

Obywatele Unii kwalifikujący się do prawa pobytu lub prawa do stałego pobytu oraz członkowie ich rodzin są traktowani na równi z obywatelami tego państwa członkowskiego w zakresie ustanowionym w Traktacie. **Jednakże przyjmujące państwo członkowskie nie jest zobowiązane do przyznania uprawnienia do pomocy społecznej** w ciągu pierwszych trzech miesięcy pobytu dla osób niebędących pracownikami najemnymi, osób pracujących na własny rachunek i członków ich rodziny. Jednocześnie przyjmujące państwo członkowskie nie jest zobowiązane – przed nabyciem prawa stałego pobytu – do udzielania pomocy dla pokrycia kosztów utrzymania w czasie studiów, włącznie z kształceniem zawodowym, w postaci stypendiów lub pożyczek studenckich, dla wspomnianych osób. Członkowie rodziny, niezależnie od narodowości, mają prawo do bycia pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek.

Ograniczenia w prawie wjazdu i prawie pobytu uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego

Obywatele Unii lub członkowie ich rodzin mogą zostać wydaleny z przyjmującego państwa członkowskiego ze względów porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub

zdrowia publicznego. **W żadnym wypadku na względy te nie można się powoływać do celów gospodarczych.** Środki wpływające na swobodę przemieszczania się i zamieszkania muszą być zgodne z zasadą **proporcjonalności** i opierać się wyłącznie na **indywidualnym zachowaniu** danej osoby. Takie zachowanie musi stanowić **aktualne** i dostatecznie poważne zagrożenie narażające jeden z podstawowych interesów społecznych.

Wcześniejsza karalność nie może sama w sobie stanowić podstaw do wydalenia. Sam fakt upłynięcia terminu ważności dokumentów zezwalających na wjazd używanych przez daną osobę nie stanowi podstaw do podjęcia takich środków.

W każdym przypadku, przed podjęciem decyzji o wydaleniu, państwo członkowskie uwzględnia informacje dotyczące długości pobytu danej osoby na jego terytorium, jego/jej wieku, stopnia integracji społecznej i sytuacji rodzinnej w przyjmującym państwie członkowskim oraz stopień jego więzi z krajem pochodzenia. Decyzja o wydaleniu nie może zostać podjęta wobec obywateli Unii, z wyjątkiem decyzji uzasadnionej nadrzędnymi względami bezpieczeństwa publicznego, jeżeli zamieszkiwali oni w przyjmującym państwie członkowskim przez dziesięć lat lub są nieletni.

Osoby zainteresowane są powiadamiane o decyzji odmowy wjazdu lub pobytu na terenie państwa członkowskiego w taki sposób, aby były w stanie zrozumieć treść powiadomienia i jego skutki. Osoby zainteresowane są informowane o względach, na podstawie których podjęto decyzję w ich przypadku, oraz o dostępnych procedurach odwoławczych. Z wyjątkiem należycie uzasadnionych pilnych przypadków, czas przyznany na opuszczenie terytorium nie może być krótszy niż jeden miesiąc od daty powiadomienia.

W **zabrania się wydawania dożywotniego wydalenia.** Osoby zainteresowane mogą domagać się dokonania rewizji każdej decyzji podjętej wobec nich po trzech latach od jej zapadnięcia. Dyrektywa zawiera także przepisy obejmujące szereg zabezpieczeń proceduralnych. W szczególności osoby zainteresowane posiadają możliwość odwołania się na drodze sądowej i, w określonym przypadku, administracyjnej w przyjmującym państwie członkowskim.

Przepisy końcowe

Państwa członkowskie mogą przyjąć niezbędne środki w celu odmowy, zniesienia lub wycofania jakiegokolwiek prawa przyznanego niniejszą dyrektywą w przypadku **nadużycia praw lub oszustw, na przykład małżeństw fikcyjnych.**

Dyrektywa ta nie zapobiega stosowaniu przepisów krajowych bądź środków administracyjnych w celu zapewnienia bardziej przychylnego traktowania.

Z dniem 30 kwietnia 2006 r. art. 10 i 11 rozporządzenia (EWG) nr 1612/68, dyrektywa 64/221/WE, dyrektywa 68/360/WE, dyrektywa 72/194/EWG, dyrektywa 73/148/EWG, dyrektywa 75/34/EWG, dyrektywa 75/35/EWG, dyrektywa 90/364/EWG, dyrektywa 90/365/EWG oraz dyrektywa 93/96/EWG zostają wycofane. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 635/2006 z dnia 25 kwietnia 2006 r. także

uchyla rozporządzenie nr 1251/70 w zakresie treści tego ostatniego zastąpionej nowymi przepisami niniejszej dyrektywy.

Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 1251/70 również zostało uchylone i zastąpione przez dyrektywę.

Dnia 10 grudnia 2008 r. Komisja przedstawiła Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie ze stosowania dyrektywy.
